Hanuka – Hana cu cei șapte fiii חנה ושבעת בניה [anul 5786]

Legenda despre „Femeia cu cei șapte fiii” este o poveste apocrifă martiriză despre o femeie și cei șapte fiii ai ei, care sunt omorâți pentru *Kiduș haȘem,* „sfințirea Domnului”, adică martiri ai unei calomnii sau atacuri antisemite asupra unui evreu, fiind gata să moară doar să nu calce poruncile Domnului. Sursa primă în care găsim povestea este cartea Macabei 2 –dintre cărțile necanonice din Biblia Ortodoxă. Povestea este atribuită epocii regelui Antioh al IV-lea Epifanes și explicată ca una din cauzele revoltei Hașmonaimilor.

Printre evrei, povestea a devenit un model de devotament desăvârșit pentru Tora și poruncile ei, ca și un simbol al consacrării vieții pentru *Kiduș haȘem*. Povestea a fost adoptată de creștini și musulmani la care femeia și băieții au fost prezentați martiri în fața puterilor păgâne.

Sursele

Prima sursă – cea mai complexă este în cartea apocrifă Macabei 2 în care cap. 7 este dedicat acestei povești. Aici este vorba despre șapte frați și mama lor al cărei nume nu este menționat. O versiune asemănătoare – fără numele femeii – se găsește în altă carte apocrifă – Macabei 4, care nu este în Biblia Ortodoxă. În Macabei, cauza restricțiilor este pretenția regelui Antioh de la băieți ca ei „să atingă carnea de porc interzisă”. Băieții refuză unul după altul și sunt astfel executați, inclusiv mezinul care este încă mic. Povestea din vol.2 al cărții este atribuită istoricului evreu Ianus din Cirene din sec I î.e.n. Povestea în întregime se află în volumul 4 al Macabeilor.

Povestea pe scurt

Aproximativ aceeași poveste apare pe scurt în Talmud, tractatul Gitin, printre legendele numite „Legendele Distrugerii (Templului)”. Nici aici nu apare numele femeii. În varianta mai complexă din midrașul „Echa Raba” nu apare numele ei. Aici, ca și în Talmud povestea este foarte asemănătoare. După ce regele a omorât pe primii șase băieți, el a ajuns la al șaptelea, mezinul, care avea doar doi ani și jumătate. În ciuda vârstei și el refuză să atingă carnea. Regele, înfuriindu-se, a aruncat sigiliul său pe jos și a poruncit băiețelului să-l ridice. Dar acesta a refuzat din nou. După ce regele a poruncit ca băiatul să fie ucis, mama l-a rugat să-i dea voie să se despartă de el. Regele a fost de acord. Ea l-a luat și a început să-l alăpteze, însă regele a poruncit ca pruncul să fie luat din poalele mamei sale și să fie omorât. Femeia, care a fost martoră la uciderea celor șapte fiii ai ei, a înnebunit și s-a aruncat de pe acoperișul palatului spre moartea ei.

Povestea mai apare și în alte surse evreiești, în alte midrașim, iar în altă variantă la istoricul Iosefus Flavius din sec. întâi e.n. din Israel.

Probleme de cercetare

Prima problemă este cantitatea și diversitatea variantelor poveștii. În Macabei 2 regele este Antioh Epifanes, iar cererea lui de la băieți este să se atingă de carne de porc. În Talmud, ni se povestește așa: „O întâmplare cu

Miriam fiica lui Nahtom care a fost luată prizonieră împreună cu băieții ei". Regele în acest caz este numit „Cezar", referindu-se în mod clar la stăpânirea romană. Aici cerința este de a se închina la o statuie, adică păgânism pur. Este clar că înțelepții evrei au schimbat cauza uciderii băieților de la o chestiune greacă locală la o problemă universală de păgânism oriunde în lume.

Diferențe sunt și în privința sorții mamei. În Macabei 2 ea este ucisă din porunca regelei, pe când după versiunea din midrașul „Eicha Raba" ea se sinucide după uciderea mezinului. De asemenea și în privința numelui mamei. În versiunile antice ea este denumită „mama", Marta sau Miriam, pe când numele de Hana apare pentru prima oară în cartea istorică târzie „Iosifon" din sec. al X-lea probabil din sudul Italiei. Cartea este o adaptare târzie a cărților lui Iosefus Flavius. Acest nume târziu de Hana este cel care a rămas tipărit în memoria poporului.

Învierea – baza poveștii

Ideea pe care încearcă povestea s-o transmită este una foarte răspândită în perioada celui de al doilea Templu – învierea morților. Acest lucru va avea loc doar după venirea lui Mesia. Credința în acest fenomen este una din cele 13 principii ale credinței evreiești și stă la baza principiului de răscumpărare – *gmul* גמול. Această temă dorește o analiză mai amplă pe care noi o vom desfășura în curând. În povestea noastră, băieții sunt gata să renunțe la viața lor în schimbul răsplătirii pe care o vor primi pe lumea care va veni.

Ideile apocrife ale poveștii

Cartea Macabei 2 ne dăruiește descrierea cea mai amplă a poveștii. Această carte a fost scrisă în legătură cu restricțiile impuse de regele grec Antioh al IV-lea Epifanes în sec. 2 î.e.n. care a dus la izbucnirea revoltei Macabenilor și instituirea regatului Hașmonaimilor. Refuzul băieților de a atinge carnea nu este numai un semn de rebeliune, ci este o credință neclintită în căpătarea recompensei. Cartea conține noțiuni fariseice care includ credința în învierea morților în ziua de judecată. Motivul prim în discursurile băieților este că ei își sacrifică corpul temporar știind că Domnul îl le va reda.

Cartea Macabei 4 se concentrează mai mult pe aspectul filosofic al martirologiei. Acest narativ este folosit aici pentru bazarea principiului filosofic al culturii evreiești-heleniste de superioritate a minții ca dovadă a faptei că credința evreiască nu este numai o adunătură de legi, ci și o filosofie profundă – nu mai puțin decât cea greacă.

Când povestea a trecut de la literatura apocrifă la cea rabinică ea s-a transformat. fiind adaptată la situația post-distrugerii Templului. În varianta talmudică narativul se schimbă: Regele Antioh devine „Cezar", femeia primește un nume. Această schimbare are un scop precis: când s-a redactat Talmudul, puterea asupritoare a lumii și a regiunii devenise Roma.

Cea mai evidentă schimbare se manifestă în legătură cu cauza morții băieților. În loc să le ceară să mănânce porc, cezarul le cere „un strop de păgânism". Aceasta este în fond transformarea unei cauze specifice la o restricție generală universală.

Midrașul „Eicha Raba" care este decernat distrugerii Templelor, le elogiază în mod special pe femei. Aici femeia este numită Marta sau Miriam. Discursul scurt al mezinului este foarte convingător. El spune regelui: „Tu ești un rege bătrân și prost, care își bate joc de darurile pe care le susține, dar care nu îi aparțin. Oare tu știi dacă vei mai trăi mâine?" El mai spune că suferința pe care i-o provoacă regele este „limitat", pe când recompensa divină este infinită. Apogeul vine când midrașul compară faptele mamei cu jertfirea lui Isaac de către Avram.

Chestiunea numelor femeii

Anonimitatea femeii în literatura apocrifă vine ca să întărească rolul simbolic al femeii. În cărțile Macabeilor ea reprezintă neamul evreiesc opresat sub jugul grecilor. Apariția numelor vine ca să ancoreze personajul ei în realitatea evreiască. Numele de Hana, cel cunoscut astăzi și care apare doar începând de la variantele din Evul Mediu, adaugă o legitimație literară provocându-ne la o legătură inevitabilă cu Hana, mama lui Samuel care reprezintă rugăciune, suferință și eliberare profetică. Acordarea numelui de Hana a dus până la sfârșit povestea Hanei și cei șapte fiii la ridicarea ei dintr-o poveste locală la un prototip universal de devotament final – *Kiduș*

HaȘem קידוש השם.

Concluzii

Povestea este un stâlp solid pentru întărirea credinței în răsplată în lumea care vine și o dată cu ea învierea morților. Acestea erau temeliile ideologiei fariseilor care promovau credința că Domnul poate să readucă corpul și sufletul.

Povestea promovează nu numai credința că învierea morților poate să vină în orice clipă, ci și martirizarea neclintită în moarte pentru *Kiduș HaȘem*, adică mai bine mori decât să te abați de la poruncile divine sau decât să păcătuiești prin păgânism.

Povestea Hanei cu cei șapte fiii s-a păstrat în memoria națiunii ca o dovadă a unui devotament desăvârșit pentru menținerea credinței în condițiile oribile ale exilului și în încercările neîncetate ale altora de a pune la încercare credința evreilor și de ai abate de la drumul lor. Aceste semnale de martirizare sunt foarte apreciate nu numai de evrei, ci și de creștini, care în asemenea cazuri îi sfințesc pe martiri, după cum au făcut și creștinii Hanei și celor 7 fiii, data stabilită de unele grupări fiind 1 august.

La evrei, unde nu există sfinți, ei au devenit un model popular de victoriei a credinței pe drumul spre libertate – *gheula* גאולה din robia exilului, iar evenimentul s-a stabilit de Hanuka – o revoltă de eliberare de sub o stăpânire păgână străină.